

Päinvastaisia kokemuksia houkuteltiin puolestaan Anniina Ala-Ruonan ja Venla Heleniuksen teoksessa *Fresh Attitude and Value Survey*, joka koostuu kyselylomakkeesta ja kuulokkeilta kuunneltavasta lomaketekstistä. Keinoääni toistaa nopealla tahdilla lomakkeen kysymyksiä vastaajan tyytyväisyydestä omaan elämäänsä ja osallisuuteensa yhteisössä. Lisäksi udellaan, missä määrin kokija tuntee itsensä kulutushyödykkeeksi – ja kuulijan mieleen painuu järjestään viimeinen vastausvaihtoehto: ”En tiedä.” Kyselyn herättämät sekavat tunteet olivat osin ääninauhan kieleen sidoksissa: englanninkielinen puhe kutsuu nopeutuvalla tahdillaan hätäntymään, suomenkielinen ääni puolestaan rauhoittaa ja kuulostaa jopa empaattiselta kaiken päättämättömyyden keskellä. Mutta ennen kaikkea lomakeperformanssi tuo kirkkaana esiin, miten kokemuksista neuvotellaan vuorovaikutuksessa kysymysten, niiden esittäjän ja vastaajan välillä: ”Oletko huolissasi, että saatat jäädä paitsi jostakin paremmasta? Kyllä / ei / en tiedä.”

ELINA HALTTUNEN-RIIKONEN Saamenmaasta kajahtaa

Suohpanterror on vuodesta 2012 kasassa ollut taiteilija-aktivistiryhmä, joka esiintyy kasvot peitetynä ja nimettöminä. *Anonymous*-naamareissa ja saamelaisten kansallispuvuissa poseeraavista ”artivisteista” tulee ensimmäisenä mieleen yhdysvaltalainen feministinen taideaktivistiryhmä Guerrilla Girls, joka on jo 30 vuotta gorillanaamareissaan ripittänyt taidemaailmaa mieskeskeisyydestä ja elitismistä. Asia ensin, eivät yksilöt -periaate sopii häpeämättömän poliittiselle ryhmälle.

Tampereen Pispalan Hirvitalolle pystytettyyn pieneen näyttelyyn oli valittu moni-ilmeinen otanta suopunkterroristien sosiaalisessa mediassa näkyvyyttä hankkineesta työstä. Kuvissa puhuu internet-ajan valtakiel; *copyleftiä*, muokkausta ja vastamainoksia. Mitä iskevämpi ja hauskempi, sen parempi.

Näyttely auttaa huuhtomaan pästä ajatuksen, että alkuperäiskansojen yli käveltiin ”silloin joskus” ja nyt oltaisiin siirtymässä parempaan suuntaan. Kattia kanssa.

Yhdessä mieleenpainuvimmista töistä Edvard Munchin *Huudon* hahmo on puhjennut ahdistuneeseen ulvontaansa ”Kaivosalue. Asiattomilta pääsy kielletty” -kyltilin vieressä. Teema toistuu Saana-tunturin postikorttimukaelmassa, johon on ilmestynyt louhos. Tervetuloa Lappiin! Lautapeliä mukailevassa julisteessa puolestaan esitään Afrikan tähden sijaan Saamenmaan timanttia.

Maiden kolonisointi ei toki ole uusi ongelma. Historiasta muistuttaa Hirvitalollakin mainos, joka julistaa: ”Saamelaisten laidunmaita myytävänä.” Kuvassa uudisasukkaille kaupataan ”hienoa maata Pohjoisesta”. Intensiiteetti kuitenkin on kasvanut viime vuosikymmeninä. Monet ovatkin pohtineet onko globalisaatio vain uusin

eufemismi jatkuneelle kolonisaatiolle¹. Suomessa kaivostollisuudesta haaveillaan ”uutta nokiaa”, kuten presidentti Niinistö lausahti vuonna 2012². Saamelaisperspektiivistä kaivosekspansio ei silti ole siunaus vaan viimeinen kuolinisku. Puuhapoliitikkojen ”kasvua ja työpaikkoja” -lupaukset eivät paljoa lohduta. ”Meillä ei ole enää elintilaa minne perääntyä. Monen sadan vuoden luonnonvarojen hyväksikäytön seurauksena seisomme kuilun reunalla. Jos emme nyt tee muutosta, niin saamelaisilla ei ole pitkää elinaikaa enää kansana”, kiteytti Suohpanterror-ryhmän ainoa nimellään ja kasvoillaan mediassa esiintyvä jäsen Jenni Laiti haastattelussa alkuvuodesta³.

Haastatteluisia suopunkterroristit tekevät selväksi, ettei saamelaiskulttuuria ole ilman poroelinkeinoa, joita kumpaakaan ei voi turvata turvaamatta ensin oikeuksia vaikuttaa maankäyttöön. Oikeudet kuuluvat alkuperäiskansoille ILO 169 -sopimuksen mukaisesti. Norja ratifioi sopimuksen vuonna 1990, mutta Ruotsi ja Suomi ovat vitkutelleet. Alkuvuodesta se eteni eduskunnan käsittelyyn vain tullakseen lykättyksi. Yhdessä julisteessa eduskuntatalolle näytetäänkin keskaria: kiitos tyhjästä.

Suohpanterror ei kuitenkaan aio alistua, kertovat kuvat. Monissa julisteissa seikkailee populaarikulttuuristakin tuttua vastarintakuvastoa. Yksi vilkaisu riittää kertomaan homman nimen, kun saamelaistettu Rosie the Riveter esittelee hauistaan. Pussy Riotin punkrouksen sijaan punkjoikua esittää naamioryhmä Pussy Sápmi.

Ajatus kaikkien julisteiden yksinkertaisesta populaarikulttuurisesta avautuvuudesta johtaa kuitenkin hakoteille. Pysäyttävässä kuvassa on kolme hirttoköyttä ja teksti: *Suicide is 100 % preventable. Idle no more*. Katsojan olisi hyvä olla perillä saamelaisten moninkertaisesta itsemurhariskistä: ”Tutkimuksen mukaan yksi kolmesta nuoresta saamelaisesta poronhoitajasta Ruotsissa on harkinnut itsemurhaa. Ahdistusta ja masennusta aiheuttaa muun muassa taistelu maankäytöstä perinteisellä poronhoitoalueella”, kerrottiin uutisissa hiljattain⁴. *Idle no more*, loppu laiskottelulle tai vetelehdinnälle taas on solidaarisuussilmänisku valtameren taakse, Kanadaan, jossa vuonna 2012 virinnyt Idle no more -liikehdintä kutsuu ihmisiä ”rauhanomaiseen vallankumoukseen alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeuden ja maan ja veden suojelun puolesta”⁵.

Väistämättä mieleen juolahtaa, olisiko ollut aiheellista sisällyttää pienet infotekstit jokaiseen julisteeseen. Toisaalta ajatus vie jälkikolonialistisessa tutkimuksessa paljon pohdittujen tiedon, vallan ja ’luvallisen tietämättömyyden’ kysymysten äärelle⁶. Kenellä on vastuu kouluttaa ja sivistää valtaväestöä ”vähemmistön asioista” ja ennen kaikkea, miksi tietämättömyys tietyistä asioista on niin kovin sallittua? ”Miten kertoa viimeiset 10 000 vuotta tunnissa?” on myös Suohpanterrorin Laiti pohjittanut huomattessaan haastatteluita antaessaan, että toimittajille pitää aloittaa kertomalla asiat alkuperäiskansan määritelmästä asti⁷.

Tietämättömyys näkyy myös siinä, että suomalaiset osaavat vain harvoin nähdä ongelmana saamelaisten kult-

Suohpanterror oli esillä myös Mäntän kuvataideviikoilla.

tuurin pelkistämistä matkailunedistämisen välineeksi. Kun näyttelyvieras törmää Hirvitalon yläkerrassa lehdistäkin tuttuun kuvaan Tanja Poutiaisesta saamenpukuun sonnustautuneena, hän ehkä ymmärtää, ettei kysymys ole vain asusteesta. Kuvan päällä komeilee teksti: *You wear the costume for one night, I wear stigma for life*. Yhdenillanvaatteesi, elinikäispolttomerkkini.

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Ks. esim. Rauna Kuokkanen, Sami Women, Autonomy and Decolonization in the Age of Globalization. Keynote Speech at *Rethinking Nordic Colonialism. A Postcolonial Exhibition Project in Five Acts. Act 4. Beyond Subject and State? Indigenous Interests in the Age of Globalization*. Arctic Center, University of Lapland, Rovaniemi, 17.6.2006.
- 2 ”Presidentti Niinistö Kalevassa: Kaivokset uusi nokia.” *Taloussanomamat* 4.4.2012. Verkossa: <http://www.taloussanomamat.fi/perusteollisuus/2012/04/04/presidentti-niinisto-kalevassa-kaivokset-uusi-nokia/201226721/12>
- 3 Juhani Kenttämää, Saamelaisaktivistit: elämme lopun aikoja. *Ylex-uutiset* 16.1. 2015. Verkossa: http://yle.fi/ylex/uutiset/saamelaisaktivistit_elamme_lopun_aikoja/3-7741663
- 4 Aletta Lakkapa, Kolmannes Ruotsin nuorista poronhoitajista on harkinnut itsemurhaa: ”Elämä on raskasta”. *Yle.fi* 24.4.2015. Verkossa: http://yle.fi/uutiset/kolmannes-ruotsin-nuorista-poronhoitajista_on_harkinnut_itsemurhaa_elama_on_raskasta/7951716
- 5 Ks. <http://www.idlenomore.ca/>
- 6 *Sanctioned Ignorance* on alun perin Gayatri Chakravorty Spivakin käsite.
- 7 Neeta Inari, Aloittakaamme alusta. Saamelaiset, aukko Suomen yleissivistyksessä. *Meciroidast-blogi*. 5.12.2014. Verkossa: <https://meciroidast.wordpress.com/2014/12/05/aloittakaamme-alusta-saamelaiset-aukko-suomen-yleissivistyksessa/>